

УПОРИШТА ДУХОВНОСТИ

СРБИЈА
Доживи!

ТУРИСТИЧКА
ОРГАНИЗАЦИЈА
СРБИЈЕ
www.serbia.travel

● БЕСПЛАТАН ПРИМЕРАК

Come

*
club!

Религијски пејзаж Србије

Добар дан, одакле се познајемо?

Сва је прилика да је ваш чукунчукундеда пролазио овуда и оставио нешто веома вредно.

На простору Србије укрштали су се путеви многих генерала и војника, али и духовника, градитеља и просветитеља. Док су се током векова смењивали хришћански и исламски доминантни утицаји, српски народ је уточиште свог идентитета претежно проналазио у православљу.

Данас Србија поносно чува и негује своје разнолико религијско наслеђе – православно, али и исламско, римокатоличко и хебрејско. Свака вероисповест доносила је нешто ново: нове обичаје, нове стилове градње, речи и укусе. Културно богатство настало прожимањем свих тих утицаја данас можете и видети и окусити и чути у Србији.

Крените у сусрет божанственом пејзажу религијске разноликости. Богатство духа постиже се новим доживљајима, а склад разумевањем и прихватањем различитости.

Посетите Србију.

На насловној страници:

Манастир Дечани, 14. век
Словачка евангеличка црква, Ковачица, 19. век
Звоно манастира Гргетег

01 **Православље**
04-09

02 **Католичанство**
10-13

03 **Ислам**
14-17

04 **Јудаизам**
18-21

05 **Протестантизам**
22

СРБИЈА
Доживи!

ТУРИСТИЧКА
ОРГАНИЗАЦИЈА
СРБИЈЕ
www.serbia.travel

Православље

Први српски владари су знали: вера окупља, уједињује и задовољава људску потребу за узвишеним. Граде се манастири који представљају ремек-дела архитектуре свога доба. У њима се, поред обављања молитвених обреда, преносило знање, развијала култура и неговала национална свест.

Рашка школа

Крајем 12. века, у време рађања српске државе, први владари граде манастире установљавајући тако традицију задужбинарства. У тзв. Долини краљева настају монументалне грађевине с обележјима оригиналног стила, који је настао спајањем утицаја византијске и романичке уметности. До манастира Старе Рашке води културна рута Савета Европе – Трансроманика, која спаја и промовише романичко наслеђе Европе.

Манастир **Ђурђеви ступови** оставља снажан утисак својим романичким кулама, а фасада и скулптура **Студенице** могу да се пореде с најлепшим катедралама у Италији.

Највећи политички значај имала је **Жича**, црква у којој су се крунисали српски краљеви.

Нестварно лепе фреске којима су украшени рашки храмови препознате су на светском нивоу. Монументални **Бели анђео у Милешеву** познат је симбол унутрашње лепоте, а **Успење Богородице у Сопотанима** проглашено је најлепшом фреском средњег века.

01
Манастир Студеница,
13. век

02
Манастир Милешева,
Бели анђео, детаљ
фреске, 13. век

03
Манастир Сопотани,
13. век

01

02

03

01

Манастири Косова и Метохије*

У 14. веку српска држава доживела је велики успон, као и културни преображај, у додиру са царском Византијом. На подручју Косова и Метохије, језгру средњовековне Србије, ничу бројни раскошни манастири који су били центри просвете и културе.

Пећка патријаршија била је духовно средиште земље, место на којем је српска држава досегла врхунац крунисањем Душана за цара. Ремек-дело тог доба је складна **Грачаница**, богато украшена каменом и опеком. Импресивне фреске у **Богородици Љевишкој** и другим краљевским задужбинама ни најмање не заостају за најлепшим цариградским делима тог доба. У манастиру **Дечани** окупљали су се учени људи, као и уметници који су раскошно украсили ту царску задужбину.

02

03

- 01**
Манастир Грачаница, фреска,
деталј, 14. век
- 02**
Манастир Дечани, 14. век
- 03**
Пећка Патријаршија, фреска,
деталј, 13. век

*Косово и Метохија тренутно су под управом УНМИК-а, на основу резолуције 1244 Савета безбедности УН-а.

01

Манастир Манасија окружен је моћним утврђењем с кулама и рововима, и сматра се врхунцем одбрамбене архитектуре тог времена.

Манастир Раваница означава почетак моравске школе, новог стилског правца оваплоћеног у фрескама, декоративним рељефима и архитектури.

Љубостиња, украшена богато изрезбареним каменим преплетима, убраја се међу најрепрезентативније споменике моравске школе.

Каленић, препознаје се по ритмично сложеним белим блоковима камена и црвене опеке, као и приказима птица, грифона и лавова изнад прозора и портала.

01

Манастир Манасија,
15. век

02

Манастир Љубостиња,
14. век

Моравска школа

Крајем 14. и почетком 15. века, Турска незадрживо напредује, а центар Србије помера се на север, у долину реке Мораве. Упркос неизвесним и хаотичним приликама, или баш због њих, култура доживљава необичан процват. Подижу се нови манастири, духовна упоришта у служби очувања националног идентитета.

02

01

Манастири Фрушке Горе

У касном средњем веку, тежиште српског духовног и културног живота померено је на север, у суседну Аустроугарску. На планинама Фрушке горе подигнуто је 17 манастира.

Манастир Крушедол својом архитектуром, вишеслојним сликарством, као и богатом ризницом и библиотеком представља најдрагоценији комплекс.

Ново Хопово издваја се зидним сликарством, барокним иконостасом и снажним утицајем на каснију архитектуру фрушкогорских манастира.

Манастир Врдник у бањи Врдник (познат и као Мала Раваница), представља грандиозно остварење у класицистичком стилу.

Гретег је барокна црква саграђена у 18. веку. Иконостас краше иконе мајстора српског реализма Уроша Предића.

Манастири Овчарско-Кабларске клисуре

У 15. веку турска империја доминира Србијом. Дух православља опстаје у заједници манастира смештених у живописној клисури.

Манастир Благовештење чува једну од најстаријих књига, Благовештењско јеванђеље, настало 1372. године.

Св. Тројица сматра се најлепшим храмом у Овчарско-кабларској клисури.

У ризници **Манастира Никоље** чува се најзначајнија рукописана књига у српској култури написана почетком 17. века, Каранско јеванђеље.

У **Вазнесењу** писана су рукописна јеванђеља. Било је то време у коме се реч чувала јер је имала тежину и моћ.

02

01, 02

Манастир Благовештење, 17. век

03

Манастир Крушедол, 18. век

03

Храм Светог Саве

Храм Светог Саве, 20-21. век, највећи је православни храм на Балкану.

Подигнут је на месту где су према предању у време турске владавине спаљене мошти Светог Саве, српског светитеља из 13. века, оснивача Српске православне цркве.

Импозантан мозаик од скоро 15.000 квадратних метара краси унутрашњост овог монументалног здања, и чини га једним од незаобилазних верских објеката у Београду.

Занимљивости

Обичај паљења Бадњака

Срби православци имају обичај да на Бадњи дан, последњи и најстрожи дан божићног поста, уносе Бадњак (грану храстовог дрвета) у свој дом. Многи Београђани присуствују вечерњем спаљивању Бадњака испред Храма Светог Саве, а варнице које избијају из пламена најављују, по веровању, добар род и принос.

01

Породична слава

Слава је прослава којом породице православних Срба славе своје светитеље заштитнике. Слава се обележава у кругу породице и пријатеља, уз поштовање традиционалних обичаја.

Рашке духовне свечаности одржавају се током августа у манастиру Градац. Оригиналним концептом, организатори годинама привлаче све оне који својим стваралаштвом уздижу дух и развијају свест о сопственим културним вредностима.

01

Храм Светог Саве,
Београд, Паљење Бадњака

Рашке духовне свечаности

Рашке духовне свечаности одржавају се током августа у манастиру Градац. Оригиналним концептом, организатори годинама привлаче све оне који својим стваралаштвом уздижу дух и развијају свест о сопственим културним вредностима.

Католичанство

У земљи где су се преплитале различите културе и вере, откривање католичких цркава постаје фасцинантно путовање кроз време и уметност.

Овај мозаик богатства културног наслеђа представља се кроз разнолике стилове католичких цркава у Србији. Запловите кроз време до класицистичких бисера и цркава украшених барокним сликарским ремек-делима.

02

02

Немојте пропустити посету катедралама које се уздижу у неоготском сјају, као ни кружној архитектоници из 20. века која се обликом враћа античким узорима.

Доживите спој прошлости и садашњости кроз очаравајуће визуре и приче које ове светиње носе.

01, 02

Црква Имена Маријиног, Нови Сад, 19. век

Римокатоличка црква Име Маријино у Новом Саду (позната под називом катедрала), саграђена је крајем 19. века у неоготском стилу, с упечатљивим прозорима украсеним витражима.

Црква има оргуље из 1895. године на којима се организују наступи угледних оргуљаша.

Катедрала Узнесења Блажене Дјевице Марије у Београду из 1938. године представља живо место сусрета. Године 2000. постављене су нове, највеће и највредније оргуље у Србији на којима се редовно одржава Међународни фестивал оргуља. У катедрали се одржава и Фестивал ране музике, као и преко 20 других концерата годишње.

Фрањевачки самостан у Бачу чува богат архив и библиотеку с књигама од 15. до 20. века. Током времена, овај комплекс с двориштем и црквом био је утврђиван опкопом с водом и надограђиван у романичко-готичком стилу, а садашњи изглед добио је у 18. веку.

01

Фрањевачки самостан, Бач, 18. век

02

Римокатоличка црква, Сомбор, 18. век

01

02

Римокалотичка црква у Сомбору

Римокатоличку цркву и жупни дом у Сомбору изградили су локални Буњевци током 18. века на развалинама старих турских грађевина. Нова црква у класичном барокном стилу има оргуље из 18. века.

Занимљивости

Црква Светог Анте у Београду

Изграђена у периоду 1929–33. године, јединствено је ауторско остварење словеначког архитекте Јоже Плечника. Црква у облику ротонде представља раритет у сакралној архитектури модерног доба.

01

02

Дужијанца

Дужијанца је изворно светковина поводом завршетка жетве, која се у Суботици слави више од 100 година. У новије време, Дужијанца је добила нов облик и јединствен садржај. Спајањем градске и црквене светковине постаје духовно-религиозна и културно-стваралачка манифестација.

Међународни фестивал оргуља

Одржава се сваког јуна и јула у Катедрали Узнесења Блажене Дјевеице Марије у Београду. До сада су наступали бројни светски виртуози, а фестивал посећује на хиљаде љубитеља оргуљске музике.

01

Црква Светог Анте, Београд, 20. век

02

Манифестација Дужијанца,
Суботица

Ислам

Османско царство у средњем веку незадрживо се шири на простор југоисточне Европе. Царство у успону доноси другачији поредак, управу и веру – ислам. Доласком нове вероисповести, на овим просторима ничу исламске богомоље – џамије, али опстају и затечени православни манастири.

Османске џамије у европском делу царства представљају спој турске селџучке и византијске архитектуре, а главни узор била је Аја Софија. За готово све исламске богомоље карактеристични су високи витки минарети – куле с којих се верници позивају на молитву. Око џамије се развијао центар читавог насеља или његовог дела (махале). На простору Србије нису грађене грандиозне џамије због релативно малог удела муслиманског живља. Данашње преостале сачуване џамије сведоци су бурне историје Србије и важан део њене културне баштине.

01
Алтун Алем џамија,
Нови Пазар, 16. век

01

01

Лејлек цамија једна је од најстаријих у Новом Пазару. За њу је везана легенда да је име добила по лејлецима (родама) које су код муслимана сматране светом птицом. У њеном дворишту изграђен је комплекс који се користи у образовно-васпитне и економске сврхе.

Алтун Алем цамија у Новом Пазару представља једну од најлепших грађевина и редак споменик рано-османлијске архитектуре. Налази се на месту где је некада пролазила царска пада (пут) ка Истанбулу.

01

Султан-Валиде цамија,
Сјеница, 19. век

02

Лејлек цамија, Нови
Пазар, 15-16. век

У Сјеници, граду на југозападу Србије, налази се велелепна **Султан-Валиде цамија**. Као најзападнија царска цамија у Европи, представљала је симбол моћи Османлијског царства. Она је данас симбол Сјенице и једина сачувана царска цамија на територији Србије, отворена за све туристе и посетиоце.

02

Бајракли џамија у Београду

Бајракли џамија у Београду, 17. век, задужбина султана Сулејмана II, названа је по ритуалном истицању барјака као знака за почетак молитве у свим осталим варошким џамијама.

После одласка Турака из Београда, џамија је обновљена и служи као једина богомоља муслиманским верницима.

Занимљивости

Да ли сте расположени за опуштање на турски начин?

Шта је то шољица „праве“ кафе?

У Србији и даље многи тврде да је „турска кафа“, која се спрема на специфичан начин у цезви, једина права кафа. Када желите да дате комплимент девојци због добро скуване турске кафе, по обичају се каже: „Сада можеш да се удаш!“.

Хамами

Хамами, оријентална купатила која се и данас могу пронаћи у Србији, везана су за ритуал уживања и дружења. Турско купатило „Амам“ у Сокобањи изграђено је у 15. веку на темељима римских терми. Користи се и даље као купатило, а у женском делу сачуван је аутентичан под из римског доба.

Хамам, Сокобања, 15. век

Предајте се, нећете одолети...

Само још једна сарма, баклава, туршија, ратлук, бурек и кисело млеко – то су само неки од многих специјалитета насталих под утицајем турске кухиње који су се одомаћили у овдашњој, српској. Обавезно их пробајте!

Јудаизам

01, 02
Синагога, Суботица,
20. век

Најстарија религија није се устручавала да буде у неку руку и најсавременија. У Србији се могу видети синагоге грађене у стилу сецесије, касног неокласицизма, као и оне у традиционалном духу с обележјима сецесије, које важе за нека од најбољих остварења бечких и пештанских архитеката.

Одсуство строгих прописа и ограничења у вези са изградњом верских објеката, исказивало је тежњу да се буде у складу с временом, али и тенденцијама у локалној средини. Разноликост грађевина сведочи о томе да форма може да се мења и да фасцинира, али да је суштина вере увек у посвећености, оданости и разумевању.

Појединим синагогама у Србији у међувремену је промењена првобитна намена.

Упркос огромним изазовима током историје, јеврејска заједница је кроз своје обичаје, уметност и религију оставила неизбрисив траг, доприносећи богатству и разноликости културног наслеђа Србије.

01

02

Синагога, Нови Сад, 20. век

Једна од највећих синагога у овом делу Европе налази се у Новом Саду. Изграђена је 1909. године у стилу сецесије. Данас представља културно-историјску целину од великог значаја.

Синагога Сукач Шалом, Београд, 20. век

Сукач Шалом, „Колиба мира“, синагога јеврејске заједнице Београда, подигнута је 1925. године и данас служи као једини храм у Београду и у ужој Србији.

Синагога, Ниш, 20. век

Након масовног егзодуса Јевреја у Другом светском рату, Ниш је практично остао без припадника ове верске заједнице, а синагога у Нишу без својих верника. Да би се зграда синагоге сачувала од даљег пропадања, добија другу намену и постаје „храм културе“.

01

02

01, 02Синагога, Нови Сад,
20. век**03**

Синагога, Ниш, 20. век

03

Синагога у Суботици

Синагога у Суботици, саграђена 1902. у стилу сецесије, задржала је сакралну намену. Одликују је смела и за оно време модерна архитектонска решења и украси од витража.

Занимљивости

Геца Кон

Геца Кон (1873–1941) Јеврејин, истински херој српске културне сцене, издавао је 200 наслова годишње током прве половине 20. века. Његова књижара у Кнез Михаиловој 12 у Београду умногоме је задржала изглед који је имала 1932. године.

Камен спотицања

Камен спотицања – минијатурни споменик који се поставља испред последње адресе с које су страдали у Холокаусту одведени. На симболичан начин их „враћа” кући, а остале опомиње и подсећа. У свету је постављено близу 100.000 „Каменова спотицања”, неколицина њих и у Београду и Зрењанину.

Споменик Менора у пламену

Споменик Менора у пламену постављен је 1990. године на десној обали Дунава, на кеју, у знак сећања на јеврејске жртве нацистичког геноцида. Пре Другог светског рата, Јевреји су у великом броју живели у том делу града. Менора је један од најстаријих симбола јудаизма.

Протестантизам

Протестанти су четврта по величини верска група у Србији, а Словаци, који на овим просторима живе од половине 18. века, чине већину ове заједнице. Највећи број њих окупљен је око Словачке евангеличке цркве аугзбуршке конфесије која броји приближно 50.000 чланова.

Реформаторска хришћанска црква у Новом Саду у Србији има скоро 15.000, а у Новом Саду близу 2.000 верника.

Евангеличка црква у Ковачици – у цркви се налази једино дело српског сликара Константина Данила наручено за неправославне храмове.

Црква у Бачком Петровцу - У 18. веку Бачки Петровац је био центар духовног живота Словака у Бачкој, а црква се гради у 19. веку.

01

01

Реформаторска хришћанска црква,
Нови Сад, 19. век

02

Евангеличка црква,
Ковачица, 19. век

У Србији постоје и
припадници Евангеличке
хришћанске цркве а.в.

02

Занимљивости

У Бачком Петровцу

У Бачком Петровцу се сваког августа одржавају Словачке народне свечаности, манифестација међународног карактера која траје три дана.

Дочек у Ковачици

Од доласка Словака редовно се организује дочек Нове године у торњу цркве који прима готово 80 људи. У цркви се налази једино дело српског сликара Константина Данила наручено за неправославне храмове.

За издавача: Марија Лабовић, в.д. директора
Уредник: Смиљана Новичић, Данијела Вељовић
Текст: Јован Јовановић
Лектура: Исидора Секулић Кумануди
Дизајн: Никола Кршић
Фотографије: Игор Бовдиш, Драган Боснић ТО Нови Пазар, Graftic Solutions - ТО Нови Сад, Предраг Вучковић, Владан Димитријевић, Дејан Живковић – ТО Чачак, Стефан Кондић, Драган Куручић, Марко Марковић – ТО Рашка, Александар Матић, Владан Милојевић, Александар Милутиновић, НИРА, Ђорђе Петровић, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Бранко Радичевић, Драган Радосављевић, Оља Симовић, Оксана Скенцић, Жељко Цајић - Архива Народног музеја Ниш, Мартин Цандир, ТОО Ириг, ТОО Ковачица – архив, ТОО Рума, ТОГ Сомбор, ТОГ Суботице

Штампа: Службени гласник, Београд
Прво издање на српском језику, 2024.
Тираж: 3.000
ISBN-978-86-6005-725-1

Захваљујемо се Републичком заводу за заштиту споменика културе и Министарству правде - Управи за сарадњу са црквама и верским заједницама на стручној помоћи.

ИМПРЕСУМ

Издавач: Туристичка организација Србије
Чика Љубина 8, 11 000 Београд
Тел.: +381 11 6557 100
Факс: +381 11 2626 767
е-пошта: office@serbia.travel
www.srbija.travel

Пратите нас на социјалним мрежама

- Turistička Organizacija Srbije
- Experience Serbia
- Experience Serbia
- Experience Serbia
- Experience Serbia

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.48:2(497.11)(036)

ЈОВАНОВИЋ, Јован, 1972-

Упоришта духовности / [текст Јован Јовановић]. - 1. изд. на српском језику. - Београд : Туристичка организација Србије, 2024 (Београд : Службени гласник). - 24 стр. : илустр. ; 24 cm

Кор. насл. - Податак о аутору преузет из колофона. - Тираж 3.000.

ISBN 978-86-6005-725-1

а) Религијски туризам -- Србија -- Водичи

COBISS.SR-ID 137210889

УПОРИШТА
ДУХОВНОСТИ

Доживи!

СРБИЈА
Доживи!

ТУРИСТИЧКА
ОРГАНИЗАЦИЈА
СРБИЈЕ
www.serbia.travel